

MEDYA VE TERÖR

E. Özgür GÖNENÇ*

Abstract

Dans notre article intitulé "Médias et Terreur" nous avons parlé d'abord de l'influence des médias sur la constitution de l'opinion publique. Et puis après avoir fait la définition du terreur, nous avons cité le rôle des moyens de communication de masse dans les événements du terreur. Et puis nous avons parlé de la violence et des médias. Enfin dans la partie de conclusion, nous avons parlé de ce que les médias doivent faire pour créer une société consciente.

.....

Geniş halk yığınlarıyla iletişimi sağlayan medya, radyo, televizyon, gazete, dergiler gibi basın yayın organlarının tümünü kapsamaktadır.

*Araş.Gör.Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü.

Elektronik donanımlar aracılığıyla uzayla bağlantılı olan medya endüstrisi için başta olmak üzere ABD ve diğer ülkelerde milyarlarca dolar harcanmaktadır.

Kitle kültüründe ise her şey klişeleşip standartlaşmaktadır. Formül haline getirilip basit mesaj bombardımanı sağlanmaktadır. Okuması, izlemesi, dinlemesi kolay mesajları çözümlmek için düşünce mekanizması devreye sokulmamakta ve masal dünyasının yumuşaklığı her zaman gerçeğin sert rüzgarına tercih edilmektedir. Bu psikolojik çözümlemenin bilincinde olan medya endüstrisi hemen ard arda çizgi kahramanlar yaratmayı amaçlamaktadır. Öyle ki, artık siyasi liderler de çizgi roman kahramanı haline getiriliyor.¹

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin toplumsallaşma ve çağdaşlaşma süreçleri içerisinde iletişimin etkin bir rol oynadığı bilinmektedir. Toplumsallaşma ve çağdaşlaşma olgularıyla beraber ele alınan ideoloji ve kültür, tutum ve kanaatler toplumsal katılma davranışları üzerinde yapılmış araştırmaların bir çoğunda iletişim temel platform oluşturmuştur. Gelişen ulaşım ve iletişim teknolojileri ile iletişimin etkinliği toplumsal gelişme için önemi yadsınamaz bir hale gelmiştir. Söz konusu önemi makro boyutta ele alan Marshall Mc Luhan toplumların tarihsel gelişme ve değişimlerinin belirleyenin kitle iletişim aracının kendisi olduğunu ileri sürmüştür.²

1 RİGEL Nurdoğan, *Medya Ninnileri*, İstanbul, s.7.

2 KORKMAZ Alemdar, *Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar*, 1983, s.9.

Medyanın Kamuoyuna Etkisi

Medya kişilerin zihinlerine binlerce mesajı, görüntüyü aktarmaktadır. İş ve uyku zamanları dışında içine girdiğimiz bu dünya, aynı zamanda düşüncelere ve hayallere hükmetmektedir. Herşeyi imgelere ayırıştırarak bizlere gerçekle düş arası yeni bir yaşam atmosferi sunmaktadır. Kendi tanrılarını yaratan medya hepsine bir görev yüklemektedir. Sonsuz güzellik ve sağlık tanrısı ve tanrıçaları olarak düş dünyamıza yönelmektedir

Radyo, televizyon, sinema, gazete ve dergiler bu medya tanrılarının maceralarıyla doludur. Bireysel olarak bakıldığında, izleyiciye, dinleyiciye ulaşılmazı gösteren, dinleten, bu belli imaj yüklenmiş medya tanrılarının görevi kitlelere gerçek yaşamın güçlüğünü unutturmak, hayatı hazır düşlerle kolaylaştırmak, kaçışı sağlamaktır.³

Çalışmak ve uyumak dışında kalan zamanımızı tatlı bir şekilde bizden çalan medya, düşüncelerimizi zorlamadan, neredeyse hiç devreye sokmadan bu işi yapma çabasına hep görselliği kullanarak girişmektedir. Fotoğraf, sinema, televizyon hep bu çabanın sonucunda içerik ve teknik olarak gelişmektedir.

Televizyon duygusallığı ön plana alırken izleyici kitlelerini kazanmaya çalışmaktadır. Demokrasiye katılma olgusunu güçlendirmekte etken olması beklenen yazılı basın duygu sömürücülüğü yaparak televizyon gibi zihinleri uyuşturmayı sürdürmektedir.

3 RİGEL Nurdoğan, s.7.

Medya toplumsal dünyayı öylesine etkilemiştir ki dile bile müdahale eder duruma gelmiştir. Böylelikle dilimize bir çok medyatik sözcük girmiş bulunmaktadır.

Terör

Topluma korku salma, insanları korkutma ve yıldırma eylemlerinin tümüne terör denilmektedir. Siyasi bir amaca ulaşmak için bir yöntem olarak kullanılmaktadır.

Latince kökenli terör sözcüğü büyük korku ya da korkudan titreme anlamına gelmektedir. Terörizm ise siyasi şiddet ve yıldırıcılık anlamında kullanılmaktadır. Toplumun ve toplumu yönetenlerin direncini kırmak için ortak korku yaratmak, dehşet salmak amacına yöneliktir.

Terörizm zayıf olanın seçtiği bir tür siyasi şiddet birimidir. Terörist zayıf olduğu için kendini gizlemektedir. Beklenmeyen bir anda, beklenmeyen bir yerde vurup kaçmaya çalışır. Çünkü devletin güvenlik güçleri, sayıca ve silahça kendisinden üstündür.⁴

Terörizm hesaplı bir şiddettir. Amacı olabildiğince çok insan öldürmek değil kitlelerin eylemlerden etkilenmesini sağlamaktır. Kitlelerin dehşete kapılmasını, bir umutsuzluk içinde teröristin isteklerine boyun eğilmesinden başka çare olmadığını düşünmesini sağlamaktır.⁵

Teröristi yönlendiren asıl etkenin ideoloji olmadığını gösteren çok sayıda araştırma vardır. *“Teröristler önce belirli inançlar geliştirirler ve ardından uzlaştırılabilir kavramların*

4 YAYLA Atilla, Terörizm, Kavramsal Bir Çerçeve, A.Ü Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi.

5 KIŞLALI Ahmet Taner, Siyasal Sistemler, İstanbul, s.37.

parçalarının seçimi yoluyla bu inançları haklı göstermenin yollarını ararlar. En çekici düşünceler, bireysel şiddeti haklı gösteren yeniden doğuşçu anlatım yapılarını kapsayanlardır. İdeoloji bu inançları örgüt dışındakilere anlatmak için kullanır.”⁶

Resmi ya da özel kitle iletişim araçlarının terörizmle ilgili tutumu da, teröre karşı savaşımında önem taşır. Haberler doğrulara dayanmalı, ama şiddet eylemleri teröristlerin bir başarısı da toplum açısından bir panik havasında sunulmaktan kaçınılmalıdır.

Kitle İletişim Araçlarının Terör Olaylarındaki Rolü

Demokratik olsun olmasın bir rejimde, etkili olmak isteyen siyasal güçler açısından, kitle iletişim araçları her zaman büyük önem taşımaktadır. Çoğulcu bir demokrasi de halkın genel çıkarlarının ekonomik gücü elinde bulunduran azınlığın özel çıkarlarına feda edilmemesi, kitle iletişim araçları üzerinde ikincilerin doğrudan ya da dolaylı bir denetim tekeline sahip bulunmamasına bağlıdır.⁷

Düşünce özgürlüğü, düşüncelerini yayabilme olanakları bulunmadığı zaman fazla bir anlam taşımamaktadır. Siyasal güçlerin kitlelere ulaşabilmek, kendilerine yandaş bulabilmeleri için kullanabilecekleri araçların sayısı üçtür: Gazete, radyo ve televizyon.⁸

Kitle iletişiminin temeli haberleşmedir. Bu iletişim süreci özel olarak geliştirilmiş araçların kullanılmasını gerektirmektedir. Radyo

6 YAYLA Atilla, Terörizm, Kavramsal Bir Çerçeve, A.Ü Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi.

7 AKARCALI Sezer, Propaganda Aracı Olarak Uluslararası Yayınlar, Ankara, 1989.

8 GÜLEÇ Cengiz, Türkiye’de Kültürel Kimlik Krizi, Ankara, 1972.

ve televizyon bu iletişim işi için özel olarak geliştirilmiş araçlardır. Başka deyişle kitle iletişiminin mekanik gücünü temsil ederler.

Modern toplumlarda, insan uğraşları, giderek daha çok bilgi üretme ve toplamaya yöneldikçe iletişim daha çok önem kazanmaktadır. Kitle iletişim araçlarının devletin elinde bulunması güçlü bir hakimiyete yol açmaktadır. Doğurabileceği sonuç bakımından devletin hakim olduğu iletişim araçlarını ne şekilde kullanacağı daha büyük bir önem taşımaktadır. Kişileri yönlendirmek amacıyla hükümetler bu araçlardan yararlanmış ve yararlanmaktadırlar.

Kitle iletişim araçları günümüzde, haberlerin serbest olarak akması, siyasal olayların doğru ve kesin olarak kitlelere yayılması işinin temelini oluşturmaktadır. Bu araçlar bağımsız olarak çalışırsa yurttaşlara sorunlarını ifade etme ve birlikte çalışarak düzen değişikliği getirme bakımından fırsat eşitliği sağlamaktadır.

Dördüncü güç sayılan kitle iletişim araçlarının önemini günümüzde de koruduğu ve hatta artırdığı söylenebilir. Çağdaş toplumda insan kopuk parçalar gibidir. Bu nedenle de çok daha kolay etkilenebilmektedir. Dolayısıyla da kitle iletişim araçlarının etkisine karşı korumasızdır.

Aynı zamanda toplum içinde kitle iletişim araçları, siyasal seçkinlerin ve halkın ilgisini kazanıp onların davranışlarını etkileme yeteneğini hazırlamaktadır. Haber ve bilgi alışverişinin toplum yönetiminde kendini duyuran bir etken olması bu etkinliğin kamusal yönü üzerinde dikkatleri toplamaktadır.

Kitle iletişim araçlarının toplumsal değişimin gerçekleştirilmesinde taşıdığı önem, yüzyılımızın üzerinde tartışılan en önemli sorunlarından biri olmayı sürdürmektedir. Genel

toplumsal dönüşüm ve öngördüğü yeni toplumsal düzen arasında gerçekleşen dramatik olaylar dizisinde oynadığı rol tartışılmazdır.

Medyaya yeni bakış kitle iletişiminin geleneksel biçimlendirilmesi sürecinde ortaya çıkan kurumsallaşmış etik üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kitle iletişim araçları içinde yer aldıkları otoriter, demokratik, faşist, teokratik rejim gibi genel toplumsal sistemin mantığı içinde örgütlenmektedirler.

Daha sonra bu araçlar kendi karmaşık iç hiyerarşisi, değerleri ve özerk konumlarına uygun anlamlandırma ve yorumlama mekanizmalarına sahip olarak ait özgül alanı yaratmaktadırlar. Bu nedenle kitle iletişim sürecinin saydam bir düzenleme olduğu söylenememektedir.

Medyanın Terör Olaylarındaki Rolü

Diğer bütün iletişim araçları gibi basın da dünyadaki gelişmeleri aktarmak görevini yerine getirerek demokrasinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. İnsanların kuşkusuz dünyadaki bütün olaylar hakkında bilgi edinme isteği vardır. Günümüz dünyasında ulusların gelecekları artık birbirleriyle daha yakından ilgili hale gelmiştir. Bu bakımdan haberciliğin önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Bu konuda son yıllarda meydana gelen uydu teknolojisi alanındaki gelişmelerin basına yansımadaki etkisi yadsınmamalıdır.

Basın farklı kültürler arasında bağlantı kuran bir köprü görevini yerine getirmektedir. Özellikle kapitalist ülkelerde gelişen basın diğer kitle iletişim araçlarının günümüze ulaşmasında ilk adımdır. Bugün basın dünyasına baktığımızda ABD, Avrupa'nın

kalkınmış ülkeleriyle Japonya'nın çok uluslu geniş bir haber ağına sahip ülkelerin hegemonyasında yaşadığına tanık olunmaktadır.

Birey kitle iletişim araçlarına doğal yaşantısı içinde ulaşmakta, ona daha sonra gerçek gereksinim duymaktadır. Böylece birey kitle iletişim araçlarına tam teslim olmaktadır. Kitle iletişim araçları bireyin herşeyine egemen olmuştur. Çünkü bu araçlar insanların ilişkilerine yardımcı olmaktan çıkıp insana hükmeden, insanın üstünde yer alan birer dev aygıt durumuna gelmiştir.

Ülkemizde ise okur yazarlığın sınırlı olması, okur yazarların da gazete makalesini değerlendirebilecek düzeyde okur yazar olmamaları radyo ve televizyonun en etkili iletişim araçları durumuna gelmesine yol açmıştır.

Medya ve Şiddet

Medya içeriği ile özellikle de gerçeği verdiği iddiasındaki haberle şiddeti tırmandırmaya şiddeti tohumlamaya 5 yaşından itibaren başlamaktadır. Korku ekip şiddet döngüsü sağlıklı medya ortamında gelişmektedir.⁹

Her geçen medyanın gücü daha da artmakta, hatta işi daha da ileriye götürüp yargının görevini üstlenmesine, insanların tüm yaşamını mahvedecek biçimde ortaya çıkarılmalarına kadar götürmektedir. Medyanın tutumu sık sık yargısız infaz yorumlarına yol açmaktadır. Böylece medyanın dördüncü değil birinci güç olmaya çalıştığı görülmektedir.

⁹ RİGEL Nurdoğan, *Haber, Çocuk, Şiddet*, İstanbul, s.195.

Burada sorumluluk medya çalışanlarına düşmektedir. Haber seçiminin iyi yapılması, keyfi ya da ideolojik olmaktan kaçınılması gerekmektedir.

Yüzyılımızın en büyük sorunlarından birisi kuşkusuz terörizmdir. Terörizm yaygınlaştıkça kitle iletişim araçlarına da aynı oranda yansımaktadır. Terör ve medya birbirlerini kullanmaktadır. Bu durum bütün insanları ve toplumları etkilemektedir. Terörün gerçek ya da hayali amaçlara yönelmesi ise bu gerçeği değiştirmemektedir.

Medya terörünün artıp artmadığı konusunda tartışmalar büyüyerek sürmektedir. Genel kanı medyanın terörü artırdığı doğrudur. İnsanlar zaten şiddet olgusunun içerisinde yaşamaktadırlar. Medya bu şiddet olgusunu yansıtarak farklı boyutlarda terörün beslediği kaynakların istediğini yapmaktadır. İnsanlar yaşadıkları şiddet ortamının içinde medyanın sunduğu şiddete yönelik her türlü haberi, filmi, ürünleri tüketmekte, bu tüketim olduğu için medya bunları üretmekte ve böylece kısır döngü çalışmaya başlamaktadır. ¹⁰

Günümüzde medyatik toplumdan ve medya demokrasilerinden söz edilmektedir. Çünkü farkında olmadan medyanın etkisi altında kalınmaktadır. Medya tarafından verilen tüm mesajlar süzülmeden, tartışılmadan, üzerinde düşünülmeden kabul edilmektedir. Bu yüzden medyanın sorumluluk alanı daha da önem kazanmaktadır.

10 ÇELİBİ Aykut, Söylem Çözümlemesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, sayı 20, 1990.

Sonuç

Medyanın etkisi ve ikna gücü yadsınamaz bir gerçektir. Terör kavramı ise kendine özgü terminolojisi olan, deney, uzmanlık ve koordinasyon içeren çok geniş bir alanı kapsamaktadır.

Medya teröründen kaçınmak için sorumlu bir medya anlayışına sahip olmak ilk koşuldur. Haber, medya tarafından doğru sunulmalıdır. Haberin doğru sunulmaması gibi hatalar devleti kamuoyunun karşısında zor durumda bırakabilmektedir. Medya sorun çözemez, medya terörü hiç çözemez. Medya yalnız gündemi ortaya koyar. Medya çağımız insanını kendi gerçeği ve sunumu içinde yakalayarak güdüleme özelliğine sahiptir. Medya bir yandan teröre karşı silah olurken öte yandan terörün müttefikidir. Çünkü medyayı etkin bir silah olarak kullanmaktadır.

Önemli olan bilinçli bir toplum, sorumlu bir medya, terörün filizlenemeyeceği demokratik, eşitlikçi, özgür bir Türkiye'yi yaratabilmektir.